

L'ATAC A LA GOLETA ST. HELENA

XAVIER SUST FATJÓ

Resum: Carta que un mariner britànic destinat a Sierra Leone, va escriure comunicant un greu incident que va sofrir la goleta St- Helena camí cap Anglaterra.

Paraules clau: goleta, Sierra Leone, incident, premsa, vaixell, pirata, Despejado, falutx, Sust.

La goleta St. Helena representada en un segell de correus de l'illa de Santa Helena

El 3 de maig de 1830, Alexander Gordon, l'oficial més antic dels marins britànics destinats a Sierra Leone, a bord del vaixell de sa majestat *Atholl*, va escriure una carta al secretari de l'honorable *East India Company* radicada

a Londres. Va ser publicada, el 16 de juny, per la premsa britànica¹, sota el titular “*ATROCIUS PIRACY AND MURDER*”. Comunicava el greu incident que va sofrir la goleta *St. Helena* quan, de camí cap a Anglaterra, feia la travessia de l'illa de St. Elena a Sierra Leone. La carta deia així:

“Tinc l'honor de notificar-li que la goleta St. Helena de l'honorable companyia ha arribat avui aquí de camí cap a Anglaterra, amb comunicats del comodor Collier. Va ser atacada el 6 d'abril a la latitud 1.30 sud, i longitud 9.50 oest, per un falutx pirata sota bandera francesa i maniobrat per una tripulació de 40 a 50 homes de totes les nacionalitats que, sento dir-ho, van assassinar el capità Harrison, l'oficial principal, i dotze tripulants, a part del Dr. Waddle, dels serveis mèdics de l'honorable companyia. També van saquejar el vaixell emportant-se tots els diners que van trobar a bord i una gran part del seu carregament, van seccionar els seus pals, van barrinar el vaixell perquè s'enfonsés, i, abans de marxar, van disparar diverses canonades per enfonsar-lo. El van abandonar sense adonar-se que el fuster i sis homes més van quedar amagats a bord i, gràcies al seu esforç, el vaixell es va salvar i va ser portat a aquest port.”

“De la descripció realitzada del vaixell (que he enviat al comodor Collier) sembla que n'és un de ben conegut i, és molt probable, que no sàpiga que la St. Helena ha escapat. Tinc grans esperances que es dirigeixi cap a la costa i sigui capturat per un dels nostres vaixells de l'esquadra.”

Els britànics, a partir de les declaracions dels sobrevivents, van descriure que el vaixell pirata tenia aparell de falutx amb un pal al mig, inclinat cap endavant, i un pal petit i una messana darrera. La popa era plana i s'aixecava dos o tres peus per sobre de la borda, tenia un potent canó al mig del vaixell i cinc portells a cada banda, estava pintat de negre amb un ratlla blanca,

---

¹ The Globe. Londres. 16 de juny de 1830.

portava una canoa de 17 peus sobre l'alcàsser, s'impulsava per sis remes i tenia, a dalt del pal major, un suport de corrioles compartit per a sis drisses².

D'aquesta descripció els marins britànics van deduir que aquest vaixell era el mateix que, el 5 de desembre anterior, havia abordat la fragata britànica *Sybille*. Era el *Despejado* encara que els britànics el denominaven *Desperado*, nom que traduït al català significa criminal o bandit. Va ser descrit com un falutx de 50 tones, sense cap càrrega, amb un canó i 34 homes de tripulació. Era de Barcelona, d'on havia sortit 12 mesos abans. Estava capitanejat per Antonio Constantí i oficialment feia ruta cap a São Tomé³.

Un falutx com es descriu el *Despejado*

² *The Asiatic Journal and Monthly Register for British and Foreign India, China and Australia*. Vol. III. New Series. Sept-Dec 1830. Asiatic Intelligence. Pàg.70..

³ Hudson Ralf Janish: *Extracts from the St. Helena Records*. St. Helena, 1885. Pàg. 230..

El punt d'abordatge de la goleta St. Helena amb indicació de la situació de Sierra Leone, Ouidah (Whyda) i l'illa de Santa Helena

L'illa de Santa Helena

Pere Sust i Cisa i la seva muller⁴

El falutx *Despejado*, de 41 tones, era propietat de Pere Sust i Cisa⁵, fill de Vilassar de Mar. Com el seu pare Josep Sust i Sayol⁶, era mestre d'aixa. Però va ampliar la seva activitat marinera i va passar a ser també propietari de vaixells i a navegar-hi a bord. El primer viatge del *Despejado* va ser a Nuevitas (Cuba). Va ser despatxat del port de Barcelona el 14 d'octubre de 1826⁷. Hi va ser de tornada el 5 d'abril següent⁸ carregat de “*cueros, cera, palo y caoba*”. Pere Sust hi anava embarcat com “*maestre y propietario*”, acompanyat pel seu germà Josep⁹. El seu cosí segon, Francisco Sust i Roca, era el capità. Després va fer dos viatges més a bord del seu falutx. En

⁴ Pintura a l'oli propietat del Museu Marítim de Barcelona.

⁵ Arxiu Històric de Protocols de Barcelona. Escrivania de Marina, 45. Notari J. A. Falp, 15 de setembre de 1826.

⁶ Joan Giménez i Blasco: *De la vela al vapor. La marina catalana a través d'una família de Vilassar de Mar. Els Sust*. Pagès editors, Lleida, 2009. Pàg. 34.

⁷ *Diario de Barcelona*, 15 de setembre de 1826.

⁸ *Diario de Barcelona*, 5 d'abril de 1827.

⁹ Arxiu Històric de Protocols de Barcelona. Escrivania de Marina, 45. Notari J. A. Falp, 10 d'octubre de 1826.

el primer, tenint també com a capità el seu cosí Francisco¹⁰. En el segon, a Joaquim Julià i Murtra¹¹.

Però Pere Sust no va trigar gaire a ser seduït per l'activitat negrera. El resultat va ser que, el 25 de setembre de 1828, a l'escrivania de José Antonio Falp¹², es va signar el contracte que havia de regir el viatge que amb el *Despejado* volia realitzar a Àfrica. Antonio Constantí va ser nomenat capità i José de Vilardaga segon pilot. A Pere Sust se li assignava el càrrec de contramestre però, si moria el capità, passava a assumir el comandament del vaixell. El contracte va ser signat per ells tres, i per José Roca. La resta de tripulants, alguns d'ells amb cognoms vilassarencs com Puig, Gelpí, Roldós, Comas i Lloveras, no van signar ja que *"no saben escribir"*. L'expedició anava a càrrec de la firma José Martorell y Cia. de Barcelona. En una de les clàusules s'especificava que, *"por quanto el Buque va armado en corso, caso de encontrarse algún Buque enemigo deberá toda la tripulación defenderse y estar en cubierta a la voz del que dispusiere la defensa sin perturbar en nada el buen orden y si alguno a ella faltare perderá su parte de salario que le tocare y en aplicando a favor del Buque y ser castigado según ordenanza"*.

No és estrany doncs, que Pere Sust i Cisa, amb aquesta clàusula en el contracte, i amb la responsabilitat recentment afegida d'haver estat pare del seu primer fill¹³, el 9 d'octubre de 1828, atorgués testament, a la mateixa scrivania de José Antonio Falp¹⁴, ja que *"próximo para emprender viaje a ultramar, considerando la exposición de la muerte en los viajes largos de*

---

¹⁰ Arxiu Històric de Protocols de Barcelona. Escrivania de Marina, 46. Notari J. A. Falp, 27 d'abril de 1827.

¹¹ Arxiu Històric de Protocols de Barcelona. Escrivania de Marina, 46. Notari J. A. Falp, 22 d'octubre de 1827.

¹² Arxiu Històric de Protocols de Barcelona. Escrivania de Marina, 47. Notari J. A. Falp, 25 de setembre de 1828.

¹³ Francisco Sust Mir va ser batejat el 28 de març de 1829.

¹⁴ Arxiu Històric de Protocols de Barcelona. 1233/2. Notari J. A. Falp, 9 d'octubre de 1828.

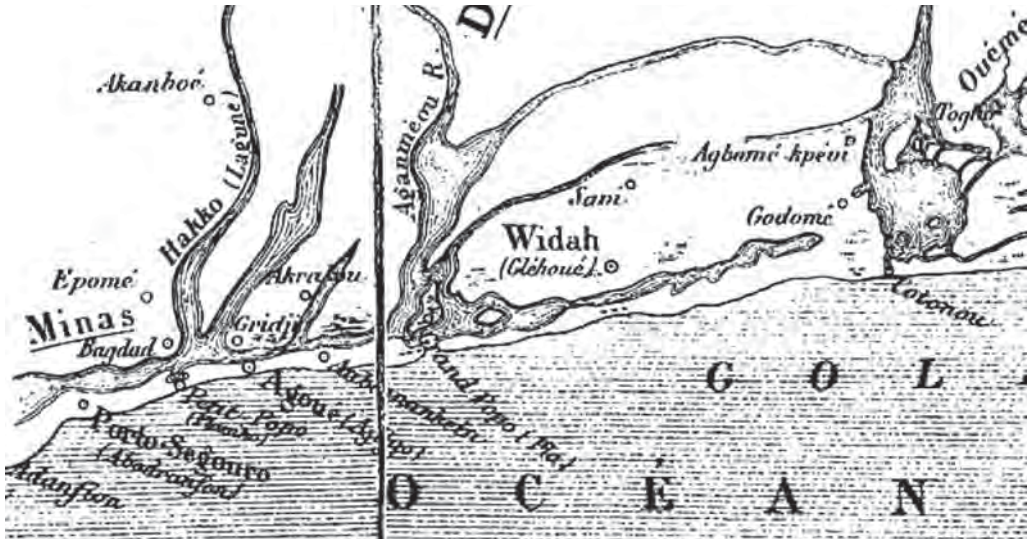

ultramar y deseando precaver la mía”, no volia “*dejar abandonada la familia por falta de disposición de mis bienes*”. El *Despejado* va sortir de Barcelona poc després. Havia ja estat despatxat quatre dies abans d’atorgar testament per la capitania del port i feia constar-hi que tenia per destinació *Sto. Tomás*, i anava carregat ambiguament amb “*géneros, frutos y efectos*”¹⁵.

Gallinas

¹⁵ *Diario de Barcelona* de 5 d'octubre de 1828.

La Costa dels Esclaus en la qual se situen Agoué, Ouidah (Whidah) i Godomey

Al falutx no li va anar gaire bé l'expedició africana. El 23 de novembre va arribar a Gallinas (actualment a l'estat de Sierra Leone), però Pedro Blanco, el factor que havia de proporcionar esclaus, va notificar que no ho podia fer. El *Despejado* llavors va sortir cap al Petit Bassam (actualment a l'estat de Costa d'Ivori) i després cap a Ajudá (actualment a l'estat de Benin), en plena Costa dels Esclaus, on va arribar el 6 de desembre¹⁶. Ajudá és el nom portuguès d'Ouidah, coneguda com Whydah pels anglesos. Era la localitat on Francisco Félix de Souza, àlies "Chachà", possiblement el negrer més famós i actiu d'aquella època, residia i hi feia els seus negocis.

¹⁶ Informació obtinguda de les cartes trameses per Antonio Constantí a la firma José Martorell y Cía gentilmente facilitada per Martín Rodrigo Alharilla, professor de la Universitat Pompeu Fabra, al qui agraeixo la informació aportada sobre l'estada del *Despejado* a Ajudá.

Antonio Constantí, el 14 de desembre, vuit dies després de la seva arribada a Ajudá va escriure una carta¹⁷ a José Martorell y Cia en la qual deia: *“Estuve algunos días examinando así que adquiriendo noticias de todas partes y bien atendidas determiné quedarme en esta de Ajudá, tratando con el Señor Don F. F. de S. [Francisco Félix de Sousa], sujeto de mucho poder y responsabilidad. Le cedí toda mi factura por 160 pipas azeyte de selecta calidad; y debe hacerme entrega a los tres meses, contados desde ayer que serví el trato. Y no dudo tenga que ir a descargar en Godomé, según dicho Sr. aguarda contesta del Rey. Este negocio quizás parecerá a Vd. no muy ventajoso, empero yo que veo las circunstancias de esta costa, he visto las de Malagueta y estoy impuesto de las de Sotavento hasta Boni, se me representa regularmente a ellas por lo que creo será de la aprobación de Vds. y les servirá de inteligencia”*.

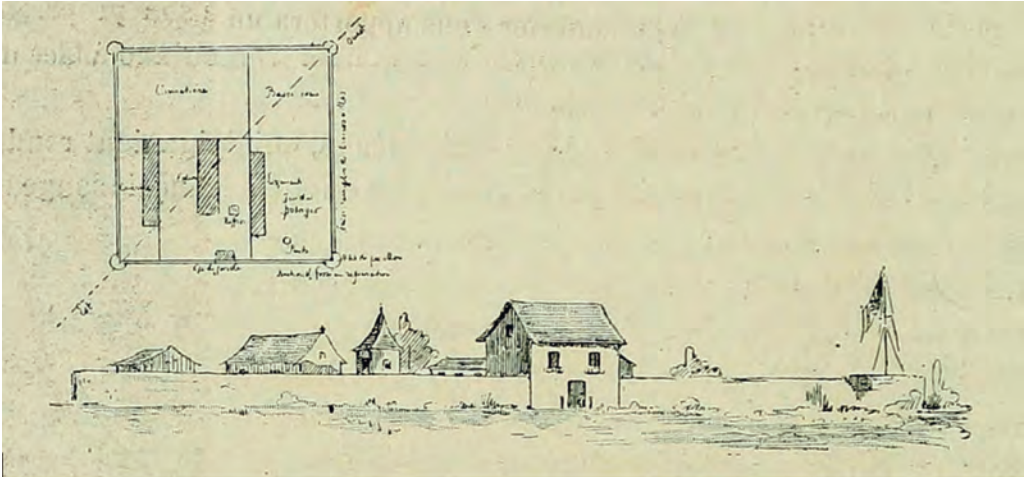
Semblava, doncs, que les coses anaven bé. Calia esperar tres mesos, però s'aconseguirien esclaus. Però no va ser així. El 25 d'octubre, quasi un any després d'haver sortit de Barcelona, Antonio Constantí, sense disposar encara de càrrega, s'excusava per carta a José Martorell y Cia. del retard que s'havia produït, segons ell, motivat *“por las vicisitudes de este país”*. Però encara donava esperances que se n'aconseguiria ja que afegia, *“no obstante, según apariencias me presumo saldrá pronto el D. [Despejado] así lo asegura el señor F. F. de S. [Francisco Félix de Sousa, Chachá]*.

Però tampoc va ser així. Un any després d'haver sortit de casa encara no s'havia aconseguit res. Antonio Constantí, possiblement neguitejat, va decidir buscar esclaus en algun altre lloc. El fet és que, el 5 de desembre,

---

¹⁷ Carta tramesa per Antonio Constantí a la firma José Martorell y Cía gentilmente facilitada per Martín Rodrigo Alharilla, professor de la Universitat Pompeu Fabra.

el *Despejado* va ser abordat per la fragata britànica *Sybil*¹⁸ per sospitar-se que es dedicava al tràfic d'esclaus. La seva nombrosa tripulació, el seu armament, la seva procedència i el seu destí, indicaven que era un vaixell negrer, però no va poder ser apressat perquè no portava esclaus a bord. No va ser fins el 1835 que, com a conseqüència d'un tractat signat entre els regnes d'Espanya i de la Gran Bretanya, els vaixells negrers podien ser capturats encara que no portessin esclaus a bord.

La fortaleza portuguesa de São João Baptista de Ajudá

Després d'haver estat abordat per la fragata *Sybil*, el *Despejado* va tornar a Ouidah, amb l'esperança d'aconseguir una càrrega d'esclaus. S'ancorava a São João Baptista de Ajudá, una antiga fortaleza portuguesa que s'usava com a residència dels capitans dels vaixells negrers¹⁹. Era un lloc

¹⁸ Hudson Ralf Janish: *Extracts from the St. Helena Records*. St. Helena, 1885. Pàg. 230.

¹⁹ Robin Law: *Ouidah. The Social History of a West African Slaving Port. 1727-1892*. Ohio University Press, 2004. Pàg.163.

totalment segur, tant per ser un enclavament portuguès com per disposar de la protecció del propi de Souza que comptava, alhora, amb la del rei de Dahomey. El *Despejado* hi era conjuntament amb altres vaixells negrers que també estaven en espera d'aconseguir esclaus. Un d'ells era la fragata *Veloz Pasajera* ancorada a Ouidah des del 19 de novembre de 1828²⁰.

L'estada dels vaixells negrers a Ouidah va sacsejar-se per un incident ocorregut el 24 de març de 1830 en aquell port. Cinc dies després, Antonio Constantí, declarant-se "*Piloto y Maestre del falucho español titulado El Despejado de la matrícula de Barcelona*" i davant, segons ell, la "*desaparición, fuga o ausencia de dicho buque de la rada de San Juan de Ajudá en la costa de Oro en África acontecida al anochecer del día veinte y cuatro de marzo de mil ochocientos treinta*", va aixecar aquesta pública protesta²¹:

"El trece de marzo de mil ochocientos treinta manteniéndose anclado en esta rada de San Juan de Ajuda el falucho español titulado el Despejado de la matrícula de Barcelona ordené a Pedro Sust y Sisa, mi sustituto tanto en el mando del buque como en la expedición, hallándose en aquella sazón mi segundo piloto D. José de Vilardaga enfermo abordo [de] la fragata española Veloz Pasajera, se hiciera a la vela para Agüé en donde pasé a bordo del citado falucho el día diez y siete del mismo y después de haberse provistos de algunos mantenimientos se fuera a Zuida [¿] al objeto de rellenar la aguada y luego de verificado se regresare a esta de Ajuda que me hallaría. Efectivamente a los veinticuatro del citado marzo amaneció el falucho anclado en esta rada fui a su bordo a la misma mañana observando cumplido cuanto había man-

²⁰ *Correspondence with the British Commissioners at Sierra Leone, the Havana, Rio Janeiro and Surinam relating to the slave trade*. 1830. Enclosure num. 33.

²¹ "Protesta otorgada por Dn. Antonio Constatí, Capn. Piloto i Maestre del falucho español titulado *El Despejado* de la matrícula de Barcelona, de porte de 50 toneladas habilitado con real patente de corso y mercancía contra el autor o autores de la desaparición, fuga o ausencia de dicho buque de la rada de San Juan de Ajudá en la Costa de Oro de África acontecida al anochecer del día veinte y cuatro de marzo de mil ochocientos treinta" gentilmente facilitada per Martín Rodrigo Alharilla, professor de la Universitat Pompeu Fabra.

dato. A eso de las cuatro horas de la tarde hice embarcar el guardián al bote dirigiéndome al bergantín brasileiro del Capt. Sr. Cosme [José Roiz] al intento de inspeccionar una amarra que tenía vendible, de cuyo bordo me trasladé al bergantín goleta español Semirámide, del Capn. D. Juan Ferrer [Roig], dando orden al referido guardián que se regresase a bordo y después de cenada la gente volviese el bote a buscarme. Siendo las nueve de la noche poco más o menos reparando que mi bote no había venido me franqueó el suyo el mencionado Capn. Ferrer y dirigiéndome donde le había dejado fondeado quedé sorprendido al no encontrarle y en seguida hicimos para la goleta española nombrada Veloz Marianela del Capn. D. Francisco Antonio Sarrias, el buque más cercano al lugar del falucho y preguntándole, sin atracar, si habían visto el falucho contestaron que se había ido. Esta noticia me hizo juzgar que como se hallaba solo con una amarra se hubiese faltado esa aunque el viento era bonancible mas como no apareciese al siguiente día veinte y cinco supliqué al Capn. Ferrer su lancha para mandar a salvar el ancla la que no se cogió por no berse la boya. Este motivo me puso en cuydado así es que me informé pasando certeza que los de la dicha goleta Veloz Marianela bieron al anochecer del referido día veinte y cuatro hacerse a la vela el falucho sin percibir voces ni ruido alguno. Permanecí en la rada el día veinte y ocho sin que apareciese el falucho. Lo cual y atendiendo a lo que ya llevo relatado me ha inducido a creer ser la desaparición del falucho voluntaria o de hecho pensado de los individuos que se hallaban a bordo.”

Tot fa pensar que les diferències en la valoració del fracàs en no haver pogut obtenir esclaus, malgrat el llarg temps transcorregut, en les dubtoses de poder-ne obtenir en un termini raonable i en la possibilitat de superar la vigilància cada vegada més estreta de l'esquadra anglesa sobre els vaixells negrers, van trencar la bona relació del representat de la propietat del vaixell amb el seu capità i el seu segon pilot. Realment la situació era complicada. La *Veloz Pasajera* que va romandre a Ouidah fins poder obtenir esclaus, no va poder sortir carregat cap a Cuba fins al 4 de setembre per ser detingut pel HMS *Primrose* tres dies després.

La detenció de la fragata Veloz Pasajera pel HMS Primrose

De la declaració d'Antonio Constantí, confirmada pels seus companys negrers, es dedueix que, a partir d'aquell moment, el *Despejado* va ser patronejat per Pere Sust. Les dates de l'anterior document, per altra banda, encaixen que el *Despejado* fos el vaixell que va abordar la goleta *St. Helena*. Deu dies van transcorre entre la desaparició del *Despejado* d'Ouidah i l'abordatge i el saqueig sofert per la goleta. Un temps raonable per fer el desplaçament entre Ouidah i el punt en el qual es va fer l'encontre dels dos vaixells.

La declaració que va fer Charles Grizley, el cambrer que va sobreviure l'atac a la *St. Helena*, davant del president del tribunal de justícia de Freetown, també fa pensar que ho fos. Va narrar l'abordatge del falutx a la goleta amb aquestes paraules²²:

---

²² Entre altres periòdics va ser publicat pel *Evening Mail*. 30 d'agost de 1830.

“L’estrany vaixell, que va resultar ser un falutx, va continuar apropant-se i quan era a una distància d’una milla, va reduir el seu velamen i va posar-se al pare a sobrevent de la St. Helena. Va baixar un bot, que va venir cap un dels costats de la St. Helena, amb vuit homes a bord, sis als remes i dos asseguts. Uns d’aquests van pujar a bord de la St. Helena i van demanar pel capità amb un anglès defectuós. Quan el capità Harrison va aparèixer, s’hi van acostar, li van donar la mà i li van dir “How do you do, Captain; very glad to see you, good Captain”, mentre li donaven copets a l’espatlla. Al començament la seva conducta semblava molt amistosa. Van estar uns minuts conversant amb el capità i el Dr. Waddle, però no semblava que s’entenguessin. Llavors van demanar, en un molt mal anglès, els papers del vaixell, que se’ls va mostrar. Mentrestant el Dr. Waddle els parlava en francès que, en un principi va semblar que entenien i, de seguida, ells es van passar a un idioma (espanyol o portuguès) que semblava que era el seu.”

Aquest idioma, era el català? L’atac pirata a la goleta *St. Helena* va tenir un ampli ressò a la premsa britànica. Va ser narrat en diversos periòdics britànics amb lleugeres modificacions entre ells. La narració del que va passar després que el capità lliurés la documentació del vaixell als pirates va ser la següent²³:

“Tot seguit es va ordenar al capità Harrison que abandonés el seu propi vaixell i que, acompanyat de la seva tripulació, pugés a bord del falutx perquè el seu patró inspeccionés els papers. Tan aviat el capità va abandonar el seu vaixell, un grup de nous individus van anar-hi des del falutx i van començar el saqueig del vaixell. Van trencar i obrir els pallols, la cabina del capità, així com la del Dr. Waddle, un passatger que havia embarcat a Santa Helena on era oficial mèdic al servei de la companyia. Quan no es trobaven les claus per obrir baguls i escriptoris, s’usaven destrals, no solament amb la intenció de prendre el que podien, sinó també de destruir el que no podien fer servir. Poc després que la

---

²³ El text va ser publicat, entre altres periòdics, pel *London Evening Standard* del 12 d’agost de 1830.

destrucció va començar, el capità Harrison va ser tornat al seu vaixell i, mentre pujava o ja estava dalt del seu vaixell, va ser tombat per un cop de simitarra, i després portat ràpidament a una clavilla d'amarrament amb les seves mans lligades al darrera. Llavors van obligar els tripulants de la goleta, amenaçats amb les simitarres, que anessin a la bodega i pugessin les provisions, els licors, els paquets, etc., a la coberta per traslladar-los al falutx. Una vegada van obtenir tot el que volien, van arriar la bandera anglesa, la van trepitjar sobre la coberta, i van tallar i recollir les drisses. Van començar a actuar com diabòlics assassins de sang freda amb uns ulls que reflectien tota la ferocitat d'un horrible dimoni. Es podria esmentar el nombre de vasos de brandi que van beure prèviament aquests brètols. Llavors el capità Harrison va ser agafat, i el Dr. Waddle arrossegat per la coberta fins on era el capità, de manera que es van posar esquena a esquena i llançats per la borda, amb la presència de l'assistent del capità, que és un dels sobrevivents, i del que he rebut aquesta sorprenent explicació. Alguns dels tripulants que ho van veure van córrer cap avall, però després van ser abatuts amb simitarres a la coberta i gairebé tots van ser ferits. Mr. Potter, el primer oficial, estava cobert de sang que li retxava d'un tall al braç. Els sobrevivents no van conèixer com van disposar de tots els que van ser portats a coberta. Abans que els miserables abandonessin el vaixell, van tallar els seus pals i van llençar el seu aparell per la borda. Llavors, des d'un bot al seu costat, van intentar barrinar-lo i partir-lo en dos però van trobar que les seves amures eren massa fortes per a les seves destrals. Una vegada pujats a bord del falutx, per haver acabat el seu treball, van passar tan a prop de la goleta que es va sentir com reien, i van fer foc amb el canó sobre ella que va passar pels seus dos costats. Llavors van marxar, a tota vela, cap al nord-oest. Els sobrevivents van ser set en total d'una dotació de vint.”

“El falutx va marxar sobre dos quarts de sis i, tan aviat com es va fer fosc, un dels amagats a la bodega, en no sentir cap soroll, amb molta cura, es va desplaçar a la coberta i, amb gran alegria, va veure el falutx molt lluny a tot vent. La bona notícia va ser comunicada als que estaven a baix, que van aparèixer més morts que vius. Al matí següent es van posar a treballar i, posant un parell

de vergues com a pals, es van posar a navegar i van arribar a Sierra Leone el primer de maig.”

Immediatament després d'haver aparegut la *St. Helena* a Sierra Leone, es va donar l'ordre al *Primrose* que, en companyia del *Black Joke*, anés a capturar el falutx pirata. Se suposava que, com que els seus tripulants creuien que la *St. Helena* s'havia enfonsat, el falutx hauria tornat tranquil·lament a la costa africana. Però no el van trobar. Van deduir que havia tornat a Barcelona, el seu port de procedència²⁴. No obstant això, per apaivagar el pànic que va provocar l'abordatge del vaixell negrer als illencs de Santa Helena, se'ls va informar que el falutx havia estat capturat pel *Primrose*²⁵. Però la millor prova que el *Despejado* no va ser capturat és que, no gaire temps després, els tres protagonistes principals del *Despejado*, Antonio Constantí, José de Vilardaga i Pere Sust eren vius i actius.

Antonio Constantí, a voltants de febrer de 1831, era a Ouidah, on va rebre i donar suport a Marcelino Andrés, natural de Vilafranca de l'Alt Maestrat, i estudiant avançat de medicina, que, davant del tancament de la seva facultat per motius polítics, va decidir embarcar-se en vaixells negrers per investigar el medi natural africà i conèixer els costums dels seus habitants²⁶. Antonio Constantí era un reconegut negrer vigilat pels britànics. Quan el 21 de setembre de 1834, el vaixell negrer *Fortuna* arriba a Bahia, el cònsol britànic en aquest port brasiler, John Parkison, en el seu comunicat al *Secretary of State for Foreign Affairs*, no dubta a donar compte que Antonio Constantí hi anava a bord com a passatger²⁷. Sovint qui figurava com a passatger en els vaixells negrers era realment el que dirigia l'expedició. Es feia passar per

²⁴ Peter Grindal: *Opposing the Slavers*. I.B. Tauris, Londres, 2016. Pàg.370.

²⁵ Hudson Ralf Janish: *Extracts from the St. Helena Records*. St. Helena, 1885. Pàg. 230.

²⁶ Agustín Jesús Barreiro: *Relación del viaje de Marcelino Andrés por las costas de Africa, Cuba e isla de Sta. Elena (1830-1832)*. Madrid, 1933.

²⁷ *Correspondence with Foreign Powers relating to the Slave Trade*. Class B. 1835. Second Enclosure in No. 108.

passatger per evitar problemes amb la justícia, en el cas que el vaixell fos atrapat. El *Fortuna* era un vaixell amb una àmplia trajectòria negrera. Entre 1832 i 1834 va realitzar quatre expedicions per recollir esclaus als voltants d'Ouidah. Tres per portar-los a Bahia (Brasil) i una a l'Havana²⁸. No consta que mai fos atrapat.

De José de Vilardaga, que era fill de Berga, també es tenen notícies poc temps després de l'incident del *Despejado*. El 8 de juliol de 1831, a l'Havana, compra, o al menys es posa en nom seu, la goleta *Ninfa*, construïda dos anys abans a Arenys de Mar, després d'haver transportat esclaus des d'Àfrica. Pocs mesos després, venuda a Francisco Granell²⁹, la goleta va prosseguir la seva activitat negrera. Però l'incident més important en el que es va implicar José de Vilardaga és el de la captura de la goleta *Rosa*, el dia de Nadal de 1834, a prop de la costa brasilera, pel bergantí britànic *Dispatch*, quan portava a bord 292 esclaus³⁰.

De Pere Sust i Cisa també se'n tenen notícies. L'1 de setembre de 1831, com a copropietari de la goleta *San Antonio*, àlies *Maria*, nomenà patró interi el seu germà Felicià³¹. Pere Sust, el 25 de gener de 1832, va batejar el seu segon fill al qual va posar com a nom Pau. Per tant, en Pere, al menys nou mesos abans, ja corria per Vilassar. Després de l'expedició que va fer amb el *Despejado* no se li coneix cap pràctica negrera directa, però sí contacte amb negrers. El bergantí *Emilio*, varat el 1834, del qual era propietari conjuntament amb Francisco Roig de l'Havana i José Prats de Nova Orleans, va ser venut el 17 de març de 1835 a Ignacio de Aldecoa, que el va rebatejar

---

28 *Correspondence with Foreign Powers relating to the Slave Trade*. Class B. 1832, 1833, 1834

29 Registre de Matrícula de la Província Marítima de Barcelona. Goletes. <https://sites.google.com/site/vaixellsrdm/>

30 *Correspondence with the British Commissioners relating to the Slave Trade*. 1834. Class A. No. 69.

31 Joan Giménez i Blasco: *De la vela al vapor. La marina catalana a través d'una família de Vilassar de Mar: els Sust*. Pagés, Lleida, 2009. Pàg. 36.

amb el nom d'*Esplorador* i el va destinar al tràfic negrer. El 29 de gener de 1836, en el seu segon viatge a Àfrica, va ser capturat pel bergantí britànic *Fair Rosamond*³². Possiblement va poder viure tranquil la resta de la seva vida ja que els britànics, no assabentats de la desaparició denunciada del *Despejado* del port d'Ouidah, sempre van creure que Antonio Constantí va ser qui comandava el falutx quan va assaltar la *St. Helena*³³. I així consta en els seus arxius³⁴. Els britànics mai van contrastar els arxius d'Ouidah amb els seus.

Cronologia

15 de set. de 1826	Pere Sust i Cisa, propietari del falutx <i>Despejado</i> , anomena Francisco Sust i Roca com el seu capità.
25 de set. de 1828	Es signa el contracte del viatge del <i>Despejado</i> a Àfrica.
4 d'octubre	El <i>Despejado</i> és despatxat al port de Barcelona amb rumb a Sto. Tomás.
9 d'octubre	Testament de Pere Sust i Cisa.
23 de novembre	El <i>Despejado</i> arriba a la zona de Gallinas.
25 de novembre	Antonio Constantí escriu a José Martorell y Cia.

³² *Correspondence with the British Commissioners relating to the Slave Trade*. Class A. 1836. No. 45.

³³ Philip Gosse: *St. Helena 1502-1938*. Cassel and Company Limited, Londres. 1938. Pàg.300.

³⁴ 59-British Library: Asian and African Studies. IOR-India Office Records. IOR/LMAR-Marine Department Records. IOR/L/Maria/A-B-Ship's Journals. ST HELENA.

- 26 de novembre El *Despejado* surt de Gallinas cap al Petit Bassa.
- 6 de desembre El *Despejado* arriba a la Costa de Oro (Ajudà).
- 14 de desembre Antonio Constantí escriu a José Martorell y Cia des d'Ajudá.
- 24 de desembre El *Nuevo Amalia*, cap. Granell, surt de Barcelona.
- 22 de febr. de 1829 Antonio Constantí escriu a José Martorell y Cia des d'Ajudá.
- 15 de març Antonio Constantí escriu a José Martorell y Cia des d'Ajudá.
- 22 de setembre Antonio Constantí escriu a José Martorell y Cia des d'Ajudá.
- 25 d'octubre Antonio Constantí escriu a José Martorell y Cia des d'Ajudá.
- 5 de desembre El *Sybillle* aborda el *Despejado*.
- 24 de març de 1830 El *Despejado*, segons Antonio Constantí, desapareix d'Ajudá.
- 29 de març Antonio Constantí protesta la desaparició del *Despejado* d'Ajudá.
- 6 d'abril La *St. Helena* és abordada i saquejada.
- 1 de maig La *St. Helena* arriba a Sierra Leone després de ser saquejada.
- 16 de juny Publicació de la carta d'Alexander Gordon a la premsa britànica.

- febrer de 1831 Antonio Constantí es troba a Ouidah atenent Marcelino Andrés.
- 8 de juliol José de Vilardaga compra la goleta *Ninfa* a l'Havana.
- 1 de setembre Pere Sust i Cisa nomena el seu germà Feliciano capità de la goleta *San Antonio*, àlies *María*.
- 21 de set. de 1834 Antonio Constantí arriba a Bahia a bord del *Fortuna*.
- 25 de desembre La goleta *Rosa*, capitanejada per José de Vilardaga, és capturada amb 292 esclaus a bord.
- 17 de març de 1835 Pere Sust i Cisa ven el Bergantí Emilio que passa a ser l'*Explorador*.